

9. Objiciuntur Scripturæ sacræ testimonia, ubi significatur præmium bonorum operum reservandum in diem Judicii, Matth. 25, 2, ad Corinth. 6, 2, ad Timoth. 4: *Reposita est mihi*, etc. Matth. 20: *Facto vesperi unicuique datur denarius*, Joan. 14: *Vado parare vobis locum: iterum veniam*, etc., unde particula, *veniam*, secundum adventum significat, et subditur, *in illa die vos cognoscetis, quia ego in Patre*, quod de die Judicii intelligunt Augustinus, tit. 39, Cyrillus, lib. 9, cap. 46 et 47, sic videtur intelligi illud 1, Joan. 3: *Similes ei erimus*: et illud Apocal. 6: *Vidi subtus altare animas intersectorum*, etc., quibus respondetur, *sustinete modicum, donec impleatur numerus fratrum suorum*, datur eis *stola prima*, id est, visio humanitatis, et promittitur alia in finem mundi, id est, visio divinitatis. Et ratio est, quia præmium quod proponitur tanquam corona tribuenda, et distribuenda inter multos, non est reddenda donec constet de omnium meritis: possentque de hoc testimonia multa sanctorum Patrum afferri.

10. Sed ad hanc totam conjecturam dicendum est, præmium meritorum cum publico honore, et solemnī pompa, et manifestatione omnium bonorum operum dandum esse in die Judicii generalis, quod significatur prioribus testimoniis, non tamen excludi iudicium particulare, nec remunerationem, quæ unicuique dabitur in illa die juxta sua merita: et in utroque sensu potest intelligi Matth. 20, quia nomine *vesperi*, potest intelligi vel finis mundi, vel vitæ uniuscujusque: et sic possunt exponi verba Joan. 14: *Iterum venio*, scilicet, de adventu per solam efficaciam et virtutem, ut Christus Dominus advenit in morte uniuscujusque cum venit ad iudicium: si intelligantur de visibili adventu, intelligendus est ille adventus futurus, ut in corpore, et anima omnes suos recipiat ad se, ut exponitur illud, *cum apparuerit, similes ei erimus*, etc., cum ad iudicandum venerit, erimus ei similes in gloria, et claritate corporum, quia videbimus Deum, etc., sicut Paulus, ad Coloss. 3, dicit, *cum apparuerit Christus*, etc., etsi posset illud *cum apparuerit*, apud Joan., ad nos solum referri, dixerat enim, *nondum apparuit quod erimus*, subdit, *cum apparuerit*, scilicet, quod futuri sumus, tunc erimus similes, apparebit hoc omnibus in die Judicii, singulis in die mortis. Locus Apocalypsis confirmat catholicam veritatem, per *stolam primam*, intelligimus gloriam animæ, per secundam gloriam corporis. Quo sensu multi Patres possunt exponi. De al-

tari vero lege Riberam. Ad rationem respondetur. Nam in illo præmio utriusque justitiæ perfecta ratio servatur, seclusis imperfectionibus, et ideo unicuique finito labore suo, et ablatis impedimentis, datur quantum ei debetur, sine ulla mora, quod ad perfectionem justitiæ commutativæ spectat: postea finitis omnium victoriis fit publica manifestatio, et remuneratio unicuique datur juxta proportionem meritorum, quod ad perfectam rationem justitiæ distributivæ pertinet, de quo multa citata disputatione de iudicio generali et particulari.

SECTION II.

Utrum eadem supernaturalis beatitudo futura sit animabus iterum corporibus conjunctis.

Duas partes potest habere hæc quæstio. Prima est absoluta, utrum hæc beatitudo haberi possit in corporibus: secunda, utrum sit habenda cum eadem perfectione. Vide Augustinum, 12, de Civit., cap. 26, et lib. 22, cap. 26, et Castro, verb. Resurrect., hæres. 4, ubi referunt quosdam errores circa hanc rem.

1. Dicendum breviter est, animas et esse futuras, et posse esse beatas post corporum resurrectionem, eadem supernaturali Dei beatitudine in visione Dei consistente. Est de fide, ut patet ex dictis, sect. præcedenti, præsertim in ultima objectione, num. 10. Unde est illud Danielis 12: *Qui dormiunt in terra pulvere, vigi- labunt in vitam æternam*, et Jo. 5. *Omnes qui in monumentis sunt*, etc., et 1, ad Thessal. 4, ab illis verbis: *si enim credimus quod JESUS mortuus est*, etc. Ratio est, quia si anima esset privanda illa visione propter corpus, multo melius esset illi nunquam redire ad corpus, talisque reditus potius esset pœna, quam præmium, et quia illa visio per se non pendet a corpore, et alias corpus in resurrectione tale erit, ut nihil animam impediatur in suis operibus. Denique ad perfectionem humanæ naturæ spectat, ut non solum anima, sed homo consequatur beatitudinem suam: non est autem homo, nisi corpore constet, pertinet etiam ad perfectam rationem præmii et justitiæ, et sicut anima in corpore meruit, ita etiam in corpore præmium recipiat, ut sicut corpus fuit particeps laboris, sit etiam præmii et gaudii.

2. In secunda parte assertionis Magister, in 4, ait, beatitudinem hanc futuram est intensive majorem in animabus gloriosis corporibus unitis, refertque Hieronymus, favet Augustinus, 12, de Genes. ad litter., cap. 35, ibique divus

Thomas, quæst. 1, art. 4, quæstiuncula prima, et Bonaventura, 2. part. distinct., art. primo, quæst. prima, Richardus, art. 2, quæst. 7, Marsilius, quæst. 13, art. 3, Henricus, quodl. 7, quæst. 6, videtur favere Concilium Florentinum supra dicens, *convenit inter Græcos et Latinos animas ante corporum resurrectionem perpetua felicitate frui, licet perfectius postea*. Fundamentum est duplex, primum quia ubi perfectius est esse, perfectior est operatio: sed anima conjuncta corpori habet perfectius esse, quia habet statum sibi maxime connaturalem: ergo, etc. Secundum est, quia anima separata appetit corpus suum, et ex illo appetitu retardatur ne tanta attentione, et intensione videat Deum. Abulensis vero, Matth. 5, quæst. 63, ait remittendam esse aliquantulum Dei visionem ex unione animæ ad corpus: fundamentum esse potest, quia anima separata est Deo similior et abstractior, atque adeo expeditior ad Dei visionem, quæ abstractissime est elicienda.

3. Dicendum primo, visio Dei nihil minuitur propter conjunctionem animæ ad corpus. Hæc conclusio est certissima, et in ea conveniunt omnes theologi, et aliqui referunt, Benedictum XI illam definiisse, ut videre licet in Joanne Villano, lib. 11, Histor. Florent., cap. 18. Probatur autem, quia illa visio considerari potest aut ut præmium meritorum, aut ut visio, vel beatitudo: priori ratione diminui non potest, quia merita non minuuntur, et præmium illis promissum est æternum, ut statim latius videbimus, disputatione sequenti: si vero consideretur ut visio, nullam causam habet diminutionis, quia lumen gloriæ manet idem, et Deus non illi auxilium debitum negat: posito autem lumine intellectus necessitatur ad videndum quantum per illud connaturaliter videri potest: nec denique corpus illud impedire poterit animam, tum quia illa visio nullo modo pendet a corpore, tum etiam, quia cum corpus illud jam sit spirituale, ut Paulus loquitur, perfecte subditur animæ in omnibus actionibus illius, nullumque impedimentum illi affert: et ideo, si proprie loquamur, anima separata non est abstracta, nec expeditior, quam unita illi corpori, quia licet quando est separata non se communicet corpori, et hac ratione videatur actualiter magis abstrahere a corpore, et operationibus ejus, tamen in ordine ad spirituales actus exercendos tam independens manet a corpore, sicut antea erat: si vero consideretur ut beatitudo, etiam ex hac parte requirit immutabilitatem, ut, seq. disp., dicitur, quia si vel ex parte amitti

posset: hoc ipsum esset magna imperfectio et quodammodo posset contristare beatum, et præterea resurrectio potius esset in detrimentum, quam in utilitatem, et appetitus corporis elicitus irrationabilis esset, quia impediret majus bonum.

4. Dicendum secundo: Beatifica visio non est futura intensior post corporum resurrectionem: sic docet D. Thomas, 1, 2, q. 4, art. 5, præsertim in solutionibus argumentorum: Cajetanus ibi, Durandus, in 4, dist. 49, quæst. 7, Paludanus, quæst. 6, Major, quæst. 13, Supplementum Gabriel., quæst. 5, art. 2, Soto, quæst. 2, art. 4. Et probatur eodem discursu facto in præcedenti conclusione, quia merita non crescunt, ut enim suppono, extra statum vitæ præsentis non sunt merita: ergo nec crescit essenziale præmium, quod est visio, quæ nulli datur, nisi ut præmium et eadem ratione, si consideretur ut hæreditas filiorum Dei, non habet unde augeatur, quia gratia non augetur, quia nulla est causa augmenti ejus. Atque eadem ratio est si illa visio consideretur ut beatitudo, habet enim, ut sic, rationem ultimi termini, et ideo non solum postulat ut non possit diminui, sed etiam ut non possit augeri, alioqui quantum ad illud augmentum esset beatus quasi in via, et non esset plene quietus in beatitudine essentiali. De quo lege D. Thomam, 1 part., quæst. 62, art. 8. Tandem si physice consideretur ut visio, nullam etiam habet causam augmenti, quia non augetur lumen gloriæ, nihil enim ad illius augmentum confert unio ad corpus, nec fingi potest alia causa augmenti ejus: nec ergo crescit divinus concursus, quia datur ratione luminis, prout est illi connaturalis: lumen autem illud antea agebat quantum poterat, quia, ut dictum est, naturaliter et necessario agit: unde fit, ut etiam intellectus cum eo conetur et operetur quantum potest: confirmatur, nam supra ostensum est, perfectionem visionis mensurandam esse ex lumine.

5. Denique fundamenta in contrarium nullius sunt momenti, nam anima conjuncta revera non habet in se perfectius esse, quam separata: sed unum et idem, solum differt, quia conjuncta habet illud communicatum corpori, unde etiam habet novum modum unionis, qui ad perfectionem visionis nihil confert, cum nec sit principium ejus, nec conditio ad illam necessaria, ut recte D. Thomas significat. Quare nihil ad præsens refert disputare, quis status sit melior et connaturalior animæ extra, vel in corpore: nam quidquid

horum dicatur, nihil ad visionem refert: nec etiam appetitus animæ separatæ potest obstare perfectioni illius visionis, quia si loquimur de appetitu pro pondere naturæ, ille non est actus animæ, nec distrahit illam: si vero de appetitu elicitō, ille est ordinatissimus, ut in superioribus dictum est: et ideo nihil inde sequitur. Lege D. Thomam, in 4 d., 49 q., 2 art., quæstiunc. 3, ad 4.

6. Ultimo vero addendum est futuram esse post resurrectionem beatitudinem quamdam perfectiorem extensive. Ita docent theologi citati, et hæc est mens Concilii Florentini, et eodem modo explicat Augustinum D. Thomas: est tamen difficile accommodare ad verba, et rationes ejus: quidquid tamen de hoc sit, res ipsa est clara, quia anima per unionem ad corpus quodammodo extensive perficietur in se, et in operationibus suis: poterit ergo tunc non solum per se ipsam, sed etiam per corpus aliquo modo frui et delectari bonis æternis: ergo extensive quoad aliquas operationes perficietur in resurrectione, quo modo etiam fiet, ut ratione visionis divinæ corpus, etiam ipsum sit perfectissimum, et multis ac variis dotibus exornatissimum, quod quidem ipsum sine dubio spectabit ad quamdam perfectionem extensivam ipsius animæ.

DISPUTATIO XIV.

DE IMMUTABILITATE ET PERPETUITATE
BEATITUDINIS.

SECTIO I.

Utrum felicitas supernaturalis Sanctorum futura sit perpetua.

1. Fertur communiter error Origenis negantis perpetuitatem beatitudinis, et ponentis perpetuam vicissitudinem felicitatis et miseriæ. Sic tribuit Origeni Augustinus, hæres. 43, addens, neminem posse Origenem excusare. Hieronymus, Epist. 59, ad Avit., et Epiphanius, Epistol. ad Joan., Hieronymus, cap. 61, quæst. 60, inter Epist. Hieronymi, Theophylus Alexandrinus, in 2, Epistol. Pasch., et sumitur ex Origene 2, Periar., cap. 5, et sequentibus, et lib. 2, cap. 3, Pamphilus vero, et alii excusant Origenem, et afferunt alia loca in contrarium: sed hoc parum refert, ut late Hieronymus, Apolog. contra Rufinum: legatur Augustinus 12, de Civitate, cap. 13, 20 et alibi, et Gregorius, lib. 24, Moral., capite 16.

2. *Prima assertio affirmans de fide probatur.* — Primo certum sit, statum supernaturalis, ac perfectæ beatitudinis fore perpetuum. Est de fide, imo articulus fidei, hoc enim sensu confitemur in Symbolo, nos spectare vitam æternam, et repetitur frequenter in Scriptura sacra, ut illud Matth. 25: *Venite benedicti, etc.*, et infra: *Et ibunt hi in vitam æternam, etc.* Solum posset quis dicere hæc et similia testimonia non convincere, quia in Scriptura sæpe dicitur æternum, quod per multa sæcula est duraturum, etsi in rigore non careat fine, seu principio. Respondetur, in præsentī sumi proprie, et in rigore prout significat durationem sine fine: hoc autem constat, tum ex intelligentia, et sensu Ecclesiæ, et Sanctorum omnium: tum ex proprietate verbi sæpe repetiti, et in re tanti momenti, quæ continet præcipuam Dei promissionem, et quia in aliis locis satis est hoc explicatum, ut Apoc. 3: *Foras non egredietur amplius*: 1, ad Thessal. 4: *Sic semper cum Domino erimus*, et ideo 1, Petri 4, dicitur hæreditas illa *in corruptibilis, incontaminata et immarcescibilis*, et cap. 5, dicitur, *immarcescibilis gloriæ corona*: ratione declarabitur infra.

3. *Secunda assertio quoad perpetuitatem perfectionum negativarum.* — Dicendum secundo, non omnes perfectiones beatitudinis esse eodem modo perpetuas et æternas. Sic declaratur, nam imprimis duplex perfectio potest distingui in illo statu: una positiva, altera quasi privativa, quæ consistit in carentia omnia mali tam culpæ, quam pœnæ. De hac posteriori nihil aliud occurrit dicendum: nisi quod perpetuo durabit eodem modo, et absque ulla mutatione, quia hæc perfectio est integra, et totalis in suo genere, id est, omnino excludens quidquid habet veram rationem mali, in quo nulla erit unquam diminutio, vel mutatio. De quo multa Apocal. 7, 21 et 29, et supra ostensum est, hoc pertinere ad statum beatitudinis.

4. *Quoad perpetuitatem positivarum.* — At vero positiva perfectio duplex distingui potest, una per modum actus primi, alia per modum actus secundi: prior perpetuo durabit eadem numero, et in individuo immutabilis; sic enim durabit gratia, lumen gloriæ, et similes proprietates, quia in his maxime consistit perpetuitas hujus status, nec mutatur, nec amittuntur, nisi per peccatum. Item de perfectionibus corporum, quæ consistunt veluti in actu primo, dicitur 1, ad Corinth. 15, quod *surgit corpus in incorruptionem*: ergo multo magis id verum est de perfectionibus animæ. At vero aliæ

perfectiones, quæ consistunt in actu secundo, quædam sunt pertinentes ad accidentalem beatitudinem, et hæc suo quidem modo erunt perpetuæ, non tamen ita, ut eadem numero perseverent, quia nihil est, quod necessitet beatos ad habendos semper eosdem numero actus considerationis, aut gaudii circa bona creata: erit ergo in his perpetuitas quoad duo; primum quia semper erit in potestate beati habere hujusmodi gaudia, et actus prout sibi placuerit, nam semper conservat principia illorum per modum actus primi, quo sua voluntate uti potest; secundo quoad quamdam perpetuam vicissitudinem horum actuum et gaudiorum, quia cogitatione unius rei transibunt ad cogitationem alterius, etc. Alii vero sunt actus secundi, in quibus consistit essentialis beatitudo, vel cum illa habent intrinsecam connexionem, et in his erit perpetuitas et incommutabilitas in ipsismet actibus, etiam individuo semper manentibus, absque ulla mutatione, quæ in illis fiat: et hoc modo intelligenda est proprie æternitas illius vitæ, et sic dicuntur Angeli *semper videre faciem Patris*, et de illo gaudio dicitur: *Gaudium vestrum nemo tollet a vobis*: et supra, disp. 9, ostendi hos actus esse necessarios: ergo iidem numero semper perseverant, nec possunt augeri, vel diminui, ut supra etiam dixi, disput. præced., sect. ult., num. 4.

5. Objicies contra hanc perpetuitatem beatitudinis, nam illa danda est tanquam merces, et præmium nostrorum meritorum: ergo non habebit majorem perfectionem, quam nostris meritis debeat: sed nostris meritis non debetur æternitas præmii. Probatur, quia in nostris meritis duo possunt considerari, unum perfectio intensiva, seu quantitas eorum, et hæc satis superque compensatur intensiva perfectione beatitudinis: secundum est duratio meritorum, quæ est temporalis, et finita: ergo compensabitur etiam sufficienter duratione finita ipsius præmii: ergo non est unde æternitas beatitudinis debeat nostris meritis, sed superat potius omnem proportionem eorum, sicut infinitum superat finitum. Hanc difficultatem attigit Scotus, in 4, d. 49, q. 6, et in summa respondere videtur, illam beatitudinem futuram esse æternam, non ex vi meritorum, sed ex libertate Dei. Atque idem sentit Supplementum Gabriel., quæst. 4, et ipse Gabriel, in 2, d. 27.

6. Hæc vero sententia dupliciter intelligi potest, et in utroque modo est falsa, etsi non in eodem gradu. Prior sensus est quod beati-

tudo æterna, ut æterna, non sit præmium beatorum, ita ut nos non mereamur æternitatem, et perpetuam conservationem illius beatitudinis, nec nobis ex justitia respondeat: et hunc sensum existimo esse plusquam falsum, contra communem sententiam theologorum in 2, dist. 27, ut latius in 1, 2, q. 114, tractatur. Colligitur ex Tridentino, sess. 6, can. 32, definiente, *mereri nos vitam æternam*, et eodem modo loquitur passim Scriptura 2, ad Corint. 4: *Quod momentaneum est, et leve, æternum gloriæ pondus operatur*, etc., ipsa ergo opera nostra operantur per modum meriti præmium æternum, ut sic, et ideo illa corona dicitur *in corruptibilis*, 1, ad Corint. 9. Denique ubi est promissio sub conditione operum facta justis, est meritum, sed Deus promittit non solum visionem, sed æternam visionem sui propter bona opera, Apocal. 3: *Qui vicerit, etc.*, *foras non egredietur amplius*, etc., 1, ad Timot., 6, et aliis locis supra citatis: ergo meremur non solum visionem, sed etiam æternitatem visionis, neque auctores citati id negant, ut existimo. Dices, ergo supposito nostro merito ut nunc est, non posset Deus etiam de potentia absoluta privare beatum beatitudine. Respondetur concedendo, et hæc est certa securitas beatorum, quia sciunt non posse Deum esse injustum, nec negare seipsum.

7. *Æternitas respondet nostris meritis, quia procedunt ex gratia de se perpetua.* — Item, quia tendunt ad terminum perpetuum. — Secundus sensus esse potest, quod in nostris operibus nihil sit, propter quod eis respondeat æternitas in præmio, sed quod totum fuerit ex acceptatione Dei, et liberalitate, et hunc existimo esse sensum illorum auctorum, qui etiam est falsus, quia perfecta ratio meriti, et præmii, præter promissionem, requirit sufficientem, et condignam proportionem, hæc autem explicari potest varie; primo modo, quia gratia, quantum est de se, est perpetua, et ideo opera, quæ ab illa procedunt, quantum est ex vi illius, postulant perpetuum præmium, saltem quantum est ex parte Dei, id est, quod a Deo non auferatur, quamdiu homo non posuerit impedimentum: et ideo etsi nostra opera formaliter temporalia sint, tamen veluti in semine et radice continent sufficientem causam æternitatis. Deinde ex parte ipsius termini explicari hoc potest, quia opera nostra, quæ in obsequium Dei fiunt, veluti natura sua tendunt ad perfectam conjunctionem cum ipso Deo, in qua beatitudo consistit: unde ex se habent, quod sint proportionata media ad il-